

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ιστορία Αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών

Ενότητα 02: Η Κοπτική Εκκλησία Α΄ – αρχαία και μέση
περίοδος

Δημήτριος Ν. Μόσχος
Θεολογική Σχολή
Τμήμα Θεολογίας

Σκοποί ενότητας

- Η πληροφόρηση για τα βασικά γεωγραφικά και ιστορικά δεδομένα της Κοπτικής Εκκλησίας.
- Η κατανόηση του όρου «κοπτικός».
- Η ένταξη βασικών πληροφοριών για τη γένεση, τις δογματικές διαμάχες και την εσωτερική εκκλησιαστική ζωή (μοναχισμός, τέχνη) στο γενικότερο σύνολο της Εκκλησιαστικής Ιστορίας.

Ἀρχαῖες Ἀνατολικές Ἐκκλησίες: Εἶναι οἱ ἐκκλησίες πού προέκυψαν ἀπό τή διάσπαση μέ βάση (πρόφαση;) τόν Χριστολογικό Ὅρο τῆς Χαλκηδόνος (451).

Oriental Orthodox Churches

- ή **Κοπτική** (Αίγυπτος και έξωτερικό)
- ή **Αίθιοπική**
- ή **Ἐκκλησία τῆς Ἐρυθραίας** (μετά το 1993)
- ή **Συροϊακωβιτική** (Συροορθόδοξη λένε οἱ ἴδιοι) τῆς Δυτικῆς Συρίας (σήμερα Συρία, Τουρκία)
- ή **Νεστοριανική** (ἀνατολικῆς Συρίας και Ἀσίας)
- ή Συριακή τῆς Ἰνδίας (**Μαλαμπάρ** στή Β. Ἰνδία) και
- ή **Ἀρμενική Ἀποστολική Ἐκκλησία** (Ἀρμενία, Τουρκία και έξωτερικό).

Χάρτης αρχαίων ανατολικών εκκλησιών

Εικόνα 1

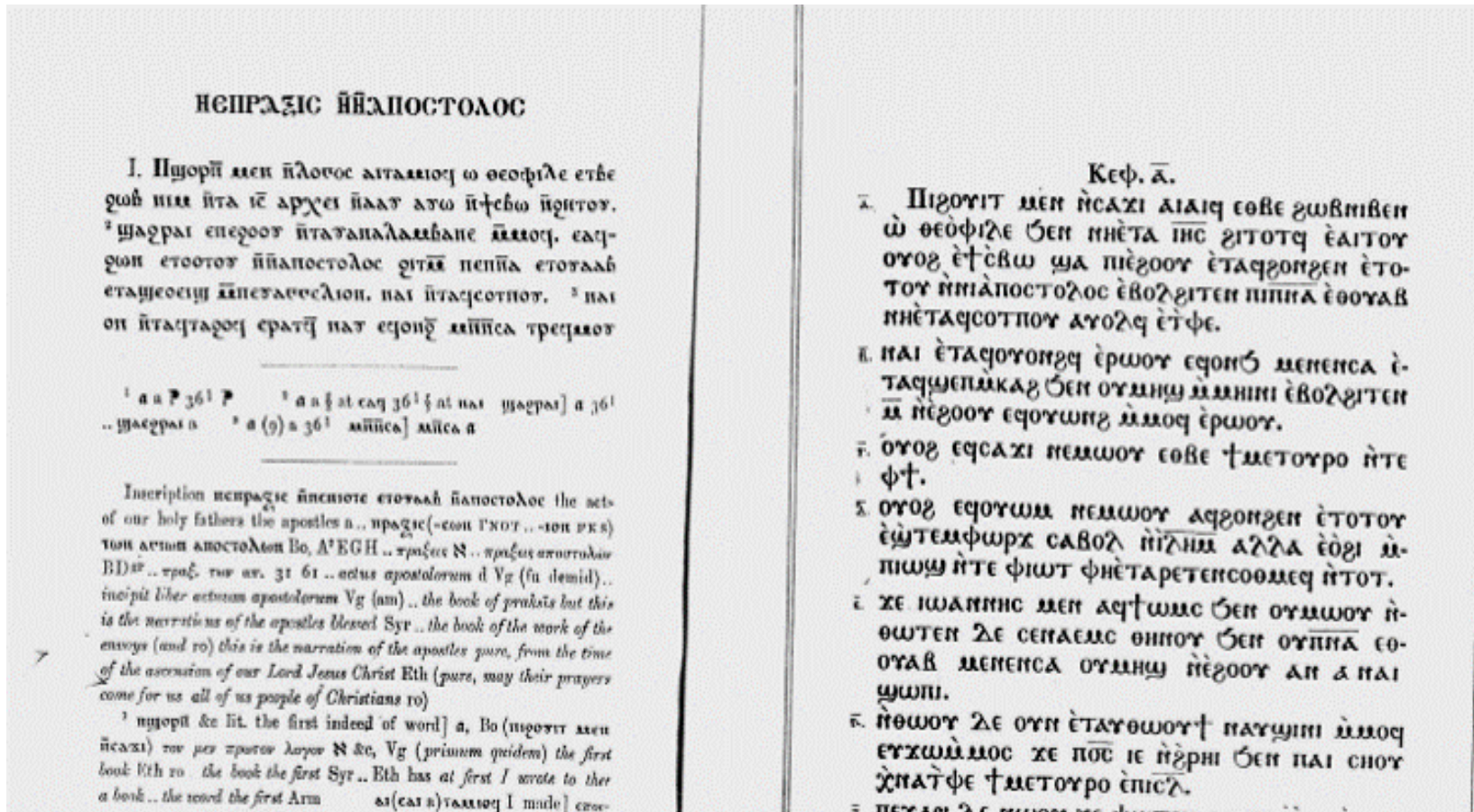
Ἡ Κοπτική Ἐκκλησία

Ἱστορία

Τέχνη

Θεολογική τοποθέτηση

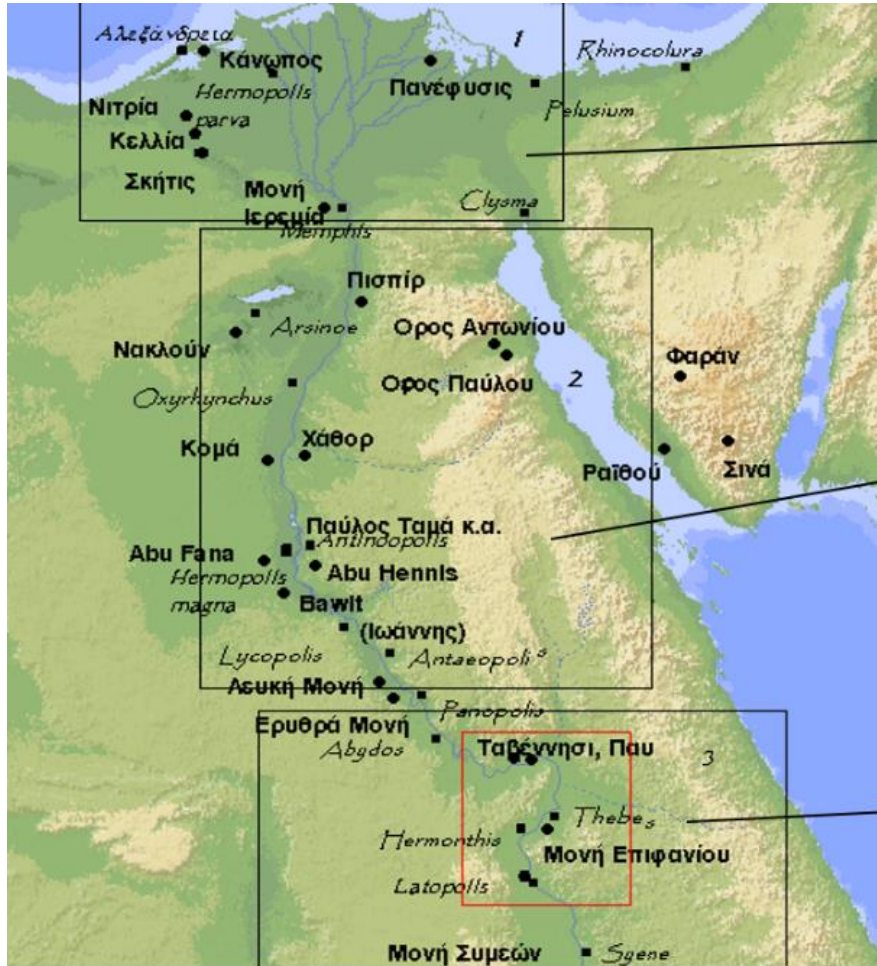
ΚΟΠΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Εικόνα 2: Σαϊδική διάλεκτος - Βοχαϊρική διάλεκτος

Αίγυπτος

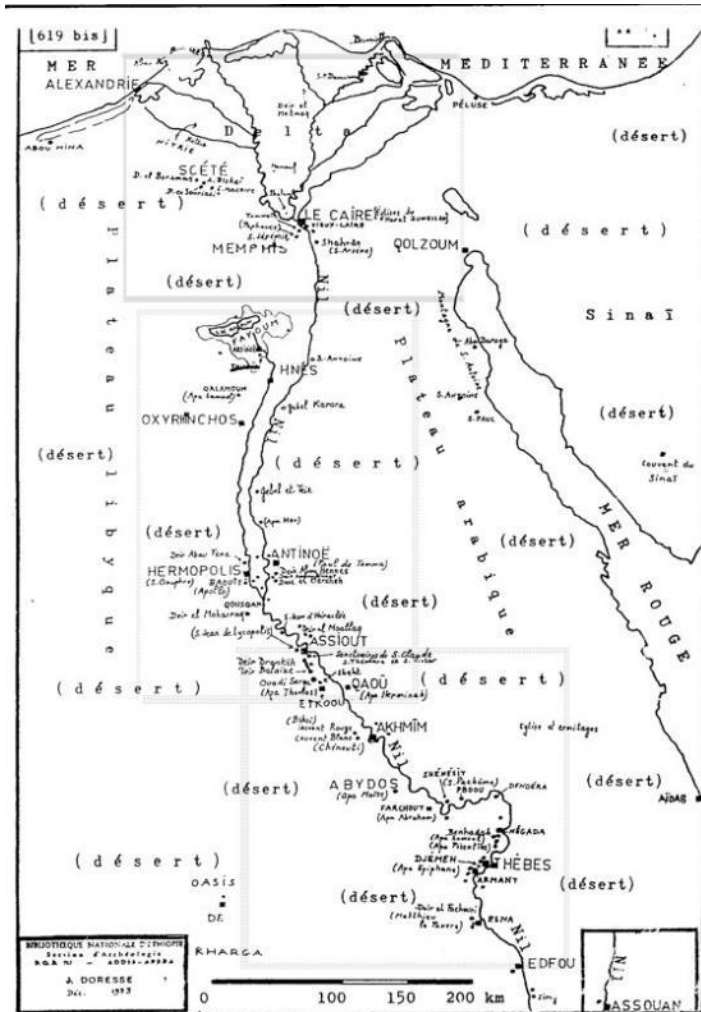
Κάτω
Αίγυπτος

Κεντρική
Αίγυπτος

Άνω
Αίγυπτος
(Θηβαΐδα)

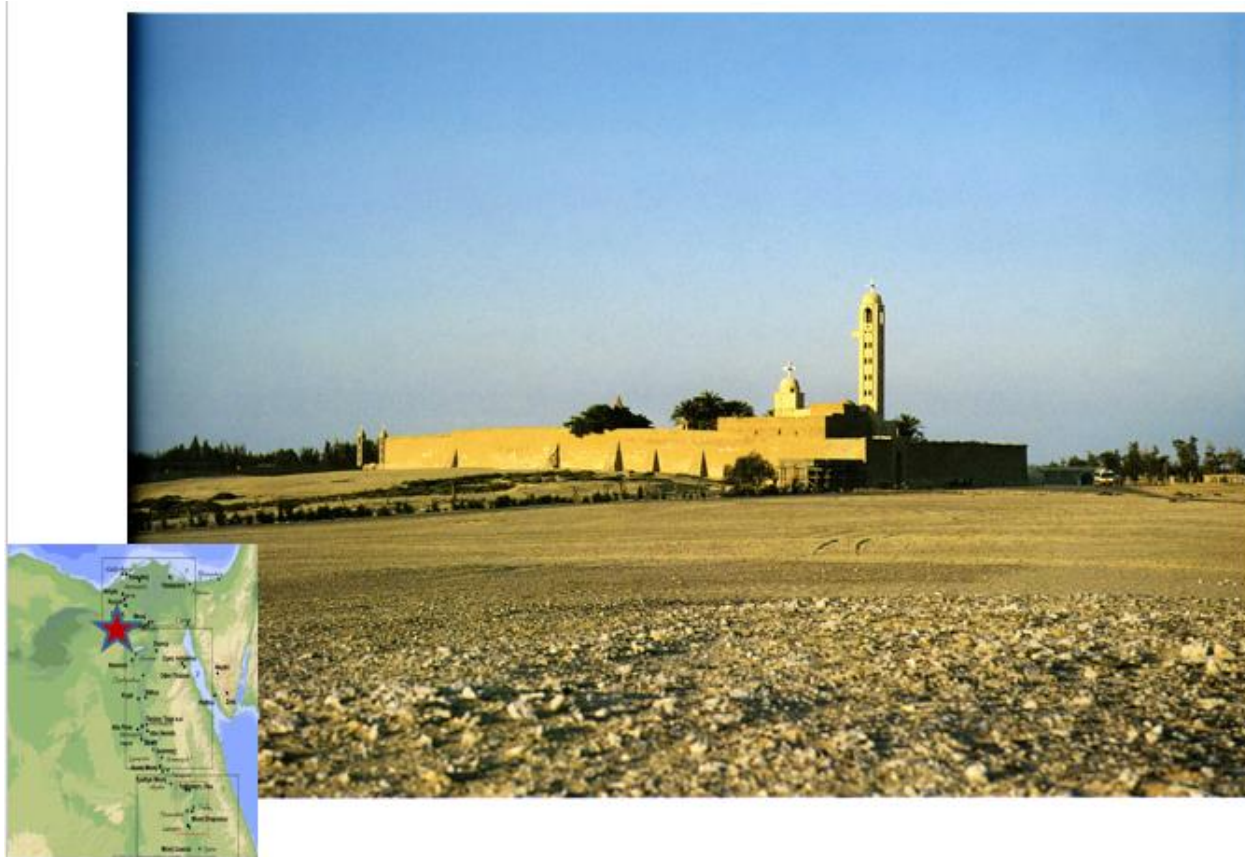
Εικόνα 3

Ασκητικά κέντρα και Εκκλησίες

Εικόνα 4: Χάρτης σημαντικότερων ασκητικών κέντρων και Εκκλησιών της Αιγύπτου μέχρι τον 8 αι. (J. Dorèsse).

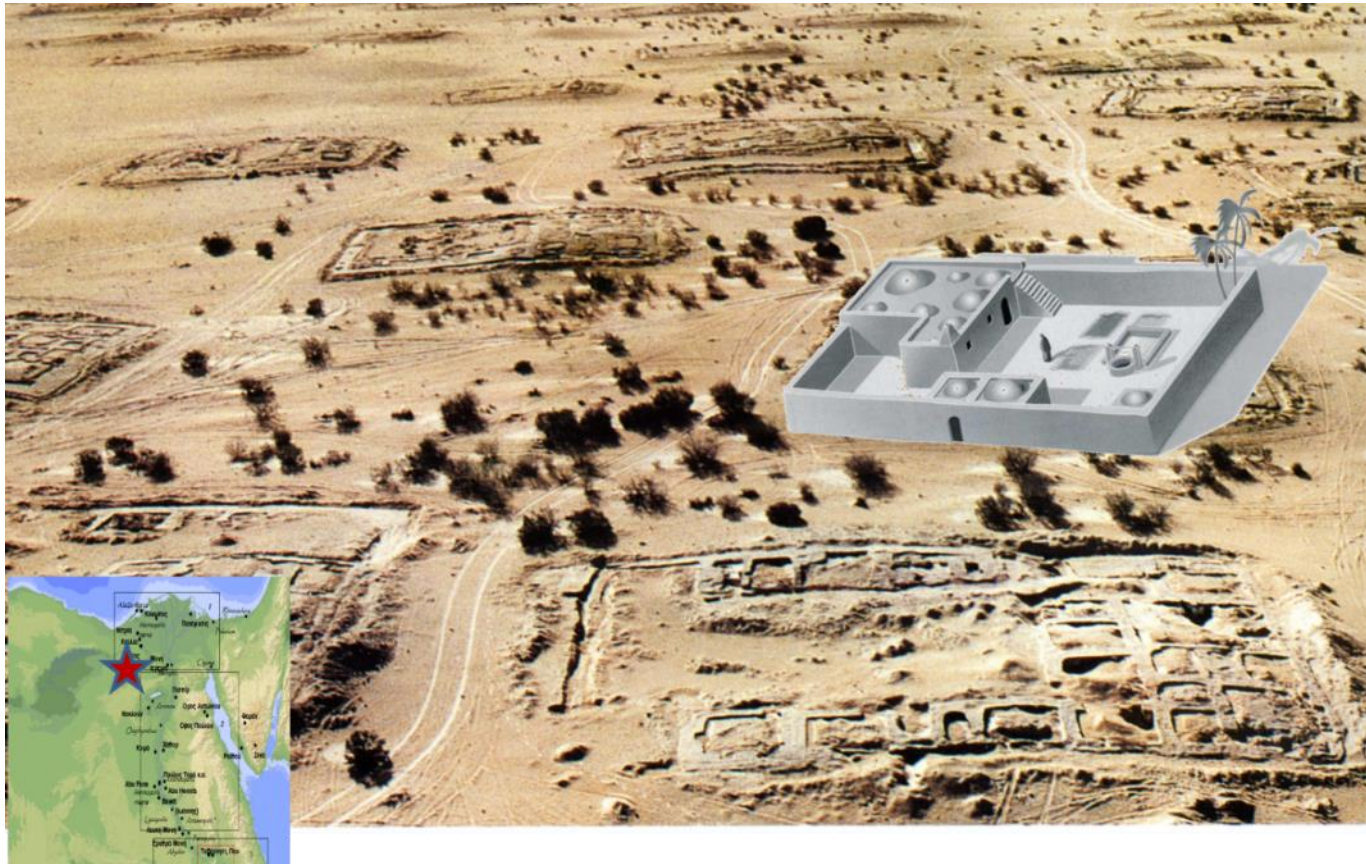
Μονή Anba Pshoi

Εικόνα 5: Η Μονή Anba Pshoi στη Σκήτη (Wadi al Natroun), στην Άνω Αίγυπτο.

Ασκητήρια στην περιοχή Κελλία

Εικόνα 6: Ασκητήρια στην περιοχή Κελλία στην Άνω Αίγυπτο.

Μονή Ιερεμία (1/2)

Εικόνα 7: Καθολικό της Μονής Ιερεμία στη Saqqara (7^{ος} αι.).

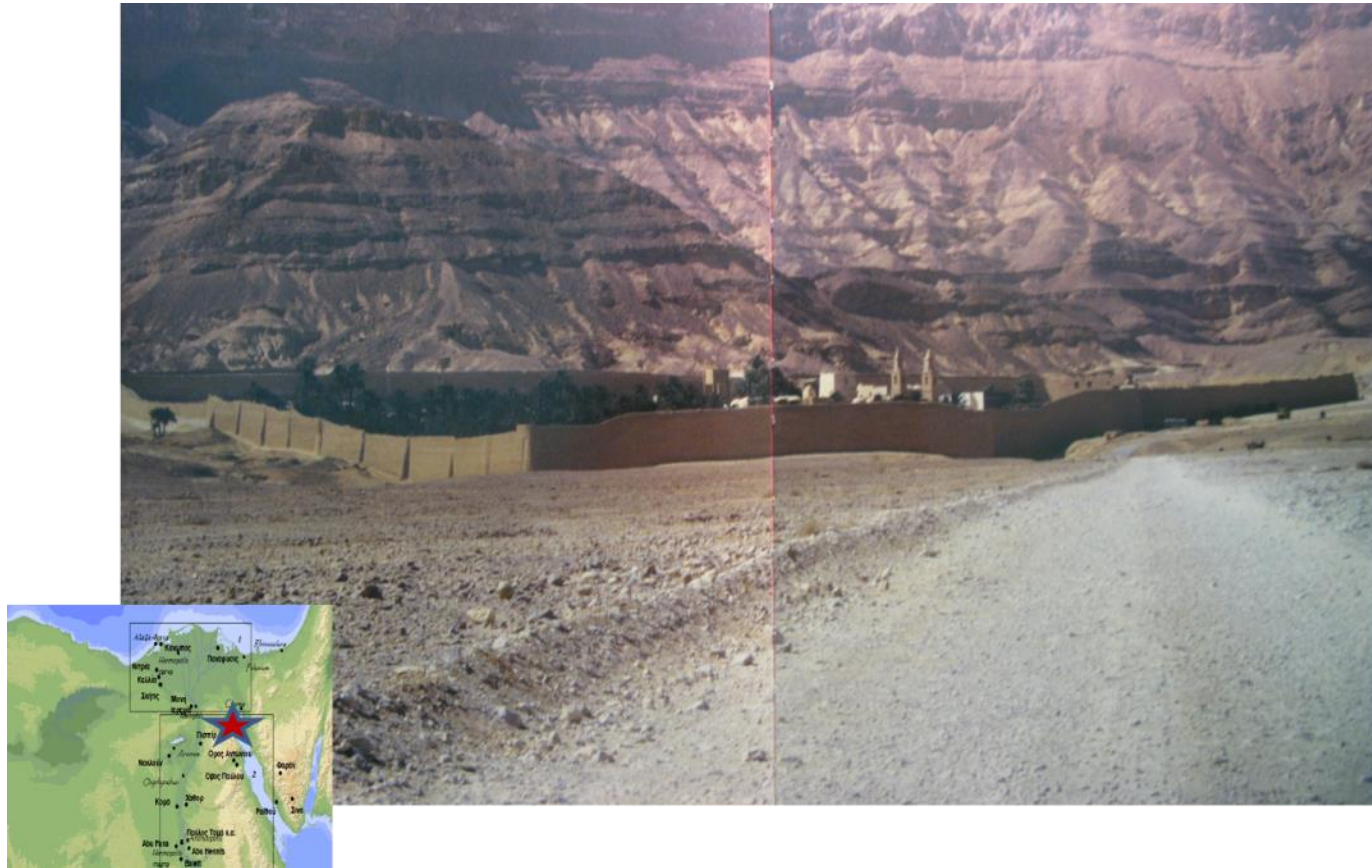
Μονή Ιερεμία (2/2)

Εικόνα 8: Μονή Ιερεμία, ερείπια κελιών

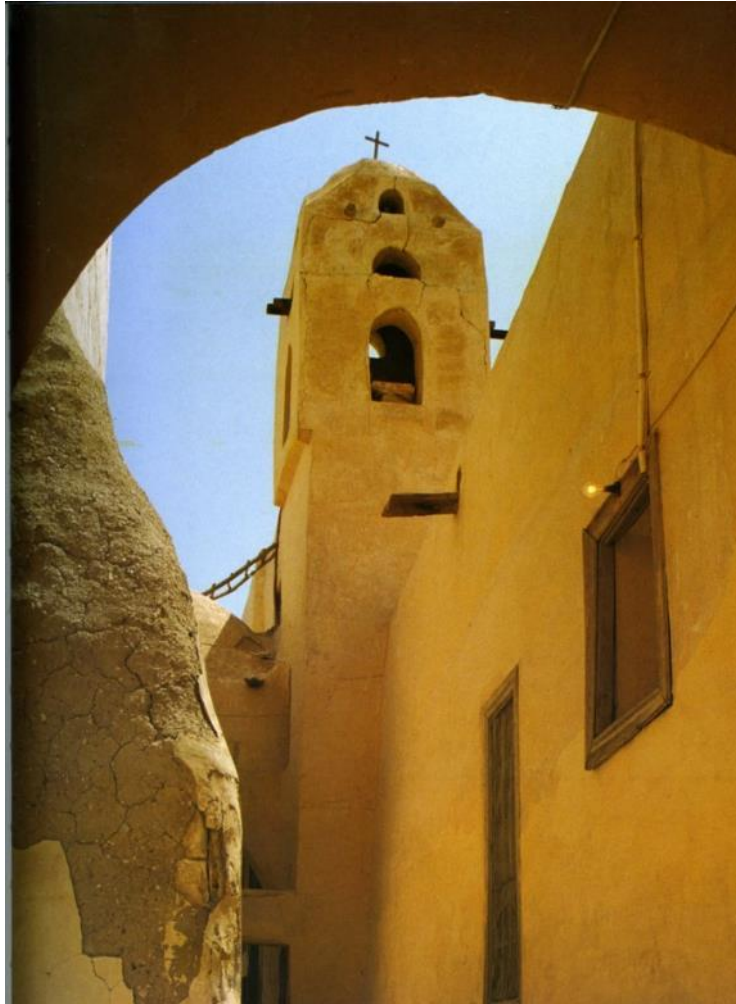
Μονή Αγ. Αντωνίου (1/4)

Εικόνα 9: Μονή Αγ. Αντωνίου στην Άνω Αίγυπτο, στην αραβική έρημο (ανατολικά του Νείλου).

Μονή Αγ. Αντωνίου (2/4)

Εικόνα 10: Μονή Αγίου Αντωνίου, το Καθολικό εξωτερικά.

Μονή Αγ. Αντωνίου (3/4)

Εικόνα 11: Μονή Αγίου Αντωνίου, το Καθολικό εσωτερικά.

Μονή Αγ. Αντωνίου (4/4)

Εικόνα 12: Ο Χριστός ένθρονος στο λεγόμενο Παρεκκλήσιο της Αποκαλύψεως στη Μονή Αγίου Αντωνίου (13^{ος} αι.) Τα αποκαλυπτικά θέματα και οι παραστάσεις με εσχατολογικό περιεχόμενο χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα την κοπτική τέχνη.

Εκκλησία της Παναγίας

Εικόνα 13: Τείχη της οχύρωσης του Παλαιού Καΐρου (Βαβυλώνα) και η Εκκλησία της Παναγίας.

Ναός Αγ. Μερκουρίου

Εικόνα 14: Ναός Αγ. Μερκουρίου (Παλαιό Κάιρο) Σύνθρονο.

Εικόνα 15: Κάτω λεπτομέρεια από την κόγχη.

Ναός Αγίας Βαρβάρας

Εικόνα 16: Ναός Αγίας Βαρβάρας στο Παλαιό Κάιρο (εσωτερικό).

Η «κρεμαστή» Εκκλησία (1/2)

Εικόνα 17: Η λεγόμενη «κρεμαστή» Εκκλησία (Κάιρο) αφιερωμένη στην Παναγία, τον Άγιο Γεώργιο και τον Ιωάννη Βαπτιστή.

Η «κρεμαστή» Εκκλησία (2/2)

Εικόνα 18: Η «κρεμαστή» Εκκλησία, εσωτερικό.

Μονή Abu Fana

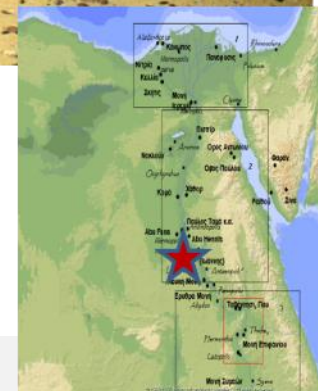

Εικόνα 19: Μονή Abu Fana στην Κεντρική Αίγυπτο (κοιμητριακή Εκκλησία).

Μονή του Απολλώ

Εικόνα 20: Ερείπια της περίφημης μονής του Απολλώ στο Bahariya (Κεντρική Αίγυπτος) που ιδρύθηκε τον 4^οαι. και εγκαταλείφθηκε περί τον 10^ο.

Μονή Bawit (1/3)

Εικόνα 21: Άγιος Μηνάς (Άπα Μηνάς) με τον Χριστό να τον πιάνει από τον ώμο. Αρχαία εικόνα (6^{ος} αι.) από τη μονή Bawit, σήμερα στο Λούβρο.

Μονή Bawit (2/3)

Εικόνα 22: Κόγχη με
εσχατολογικό θέμα (ο Χριστός
ένθρονος άνω και Θεοτόκος με
τους αποστόλους γύρω της
κάτω) σε παρεκκλήσι του Bawit
6^{ος} – 7^{ος} αι.

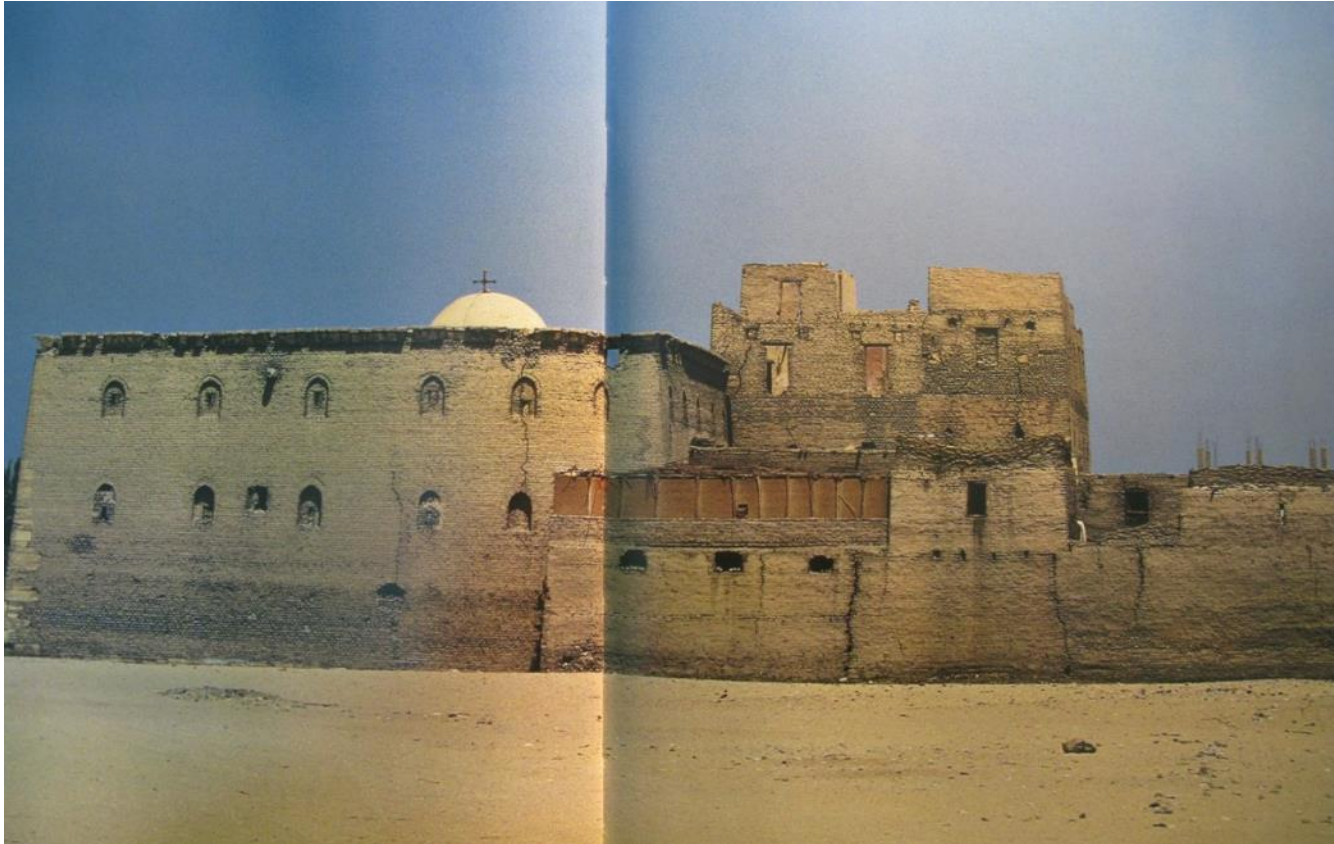
Μονή Bawit (3/3)

Εικόνα 23: Τοιχογραφία κόγχης στο Bawit με τον Αββά Απολλώ (κέντρο) και τους ασκητές συντρόφους του ένθρονους.

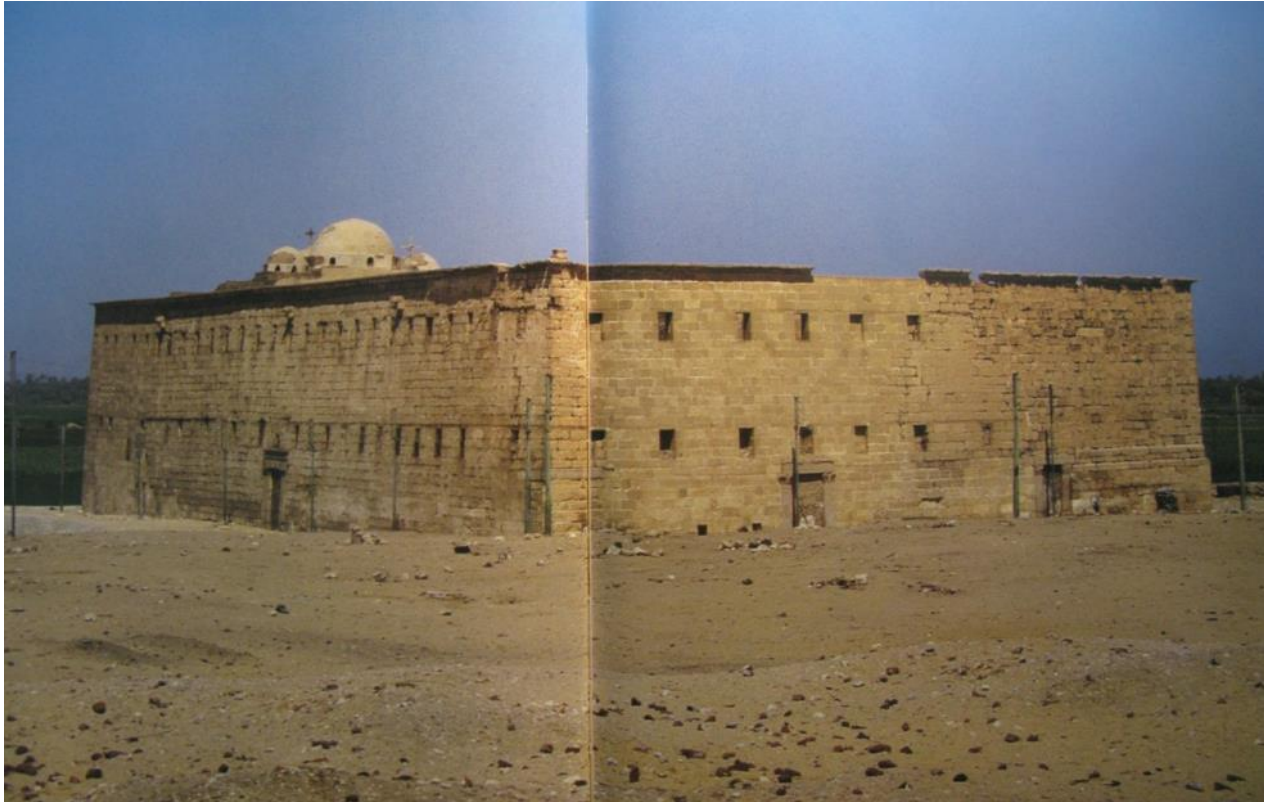
«Λευκή» Μονή (1/2)

Εικόνα 24: Η λεγόμενη «Λευκή» Μονή στο Sohag (Κεντρική Αίγυπτος) ιδρυθείσα από τον Αββά Σενούτε (5^{ος} αι.).

«Ερυθρά» Μονή

Εικόνα 25: Η λεγόμενη «Ερυθρά Μονή» στο Sohag στην ευρύτερη ομάδα μονών του Αββά Σενούτε.

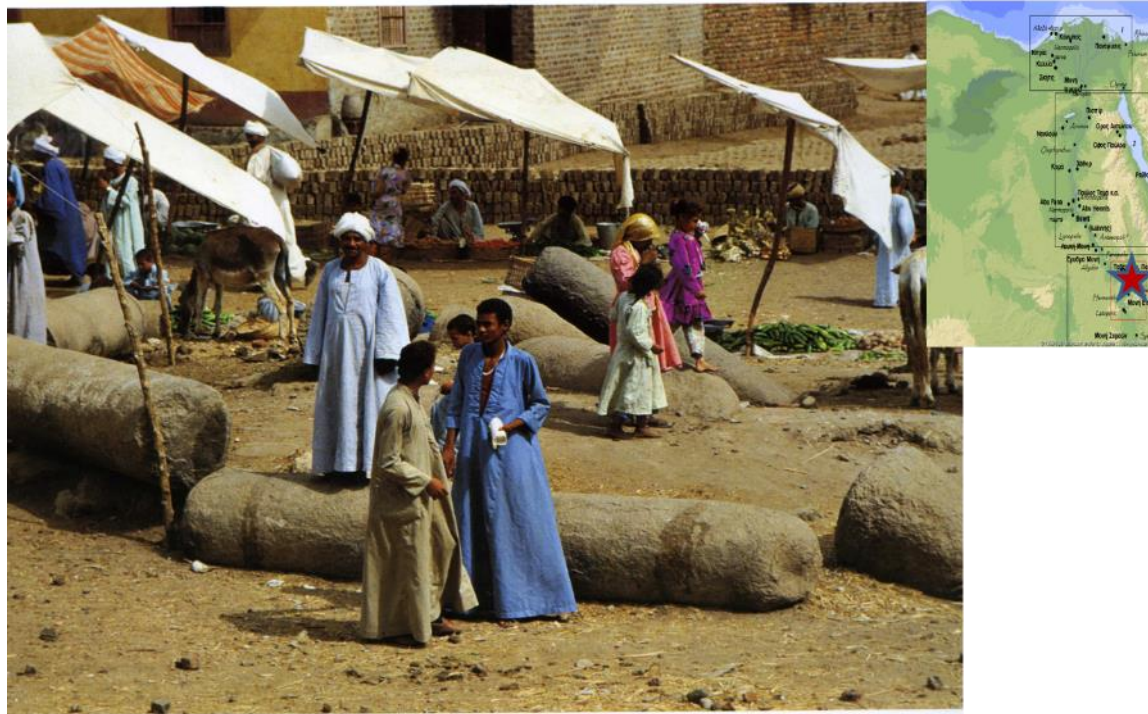

«Λευκή» Μονή (2/2)

Εικόνα 26: Ο Αββάς Σενούτε σε τοιχογραφία κόγχης της Λευκής Μονής.

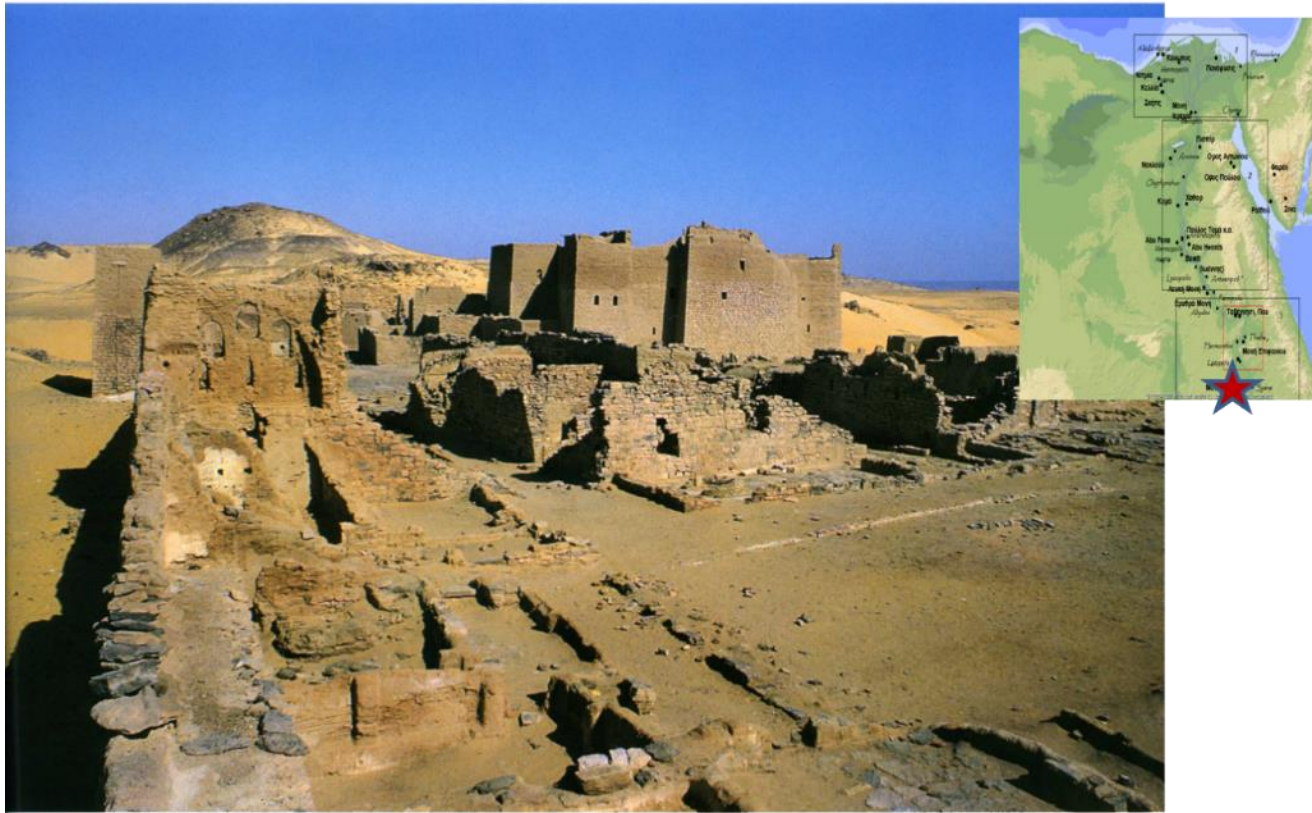
Κεντρική Βασιλική

Εικόνα 27: Τα ερείπια της κεντρικής Βασιλικής του κεντρικού παχωμιακού κοινοβίου του συνδέσμου («Κοινωνία») στο Πβου, σήμερα Faw Qibli στην Κεντρική Αίγυπτο.

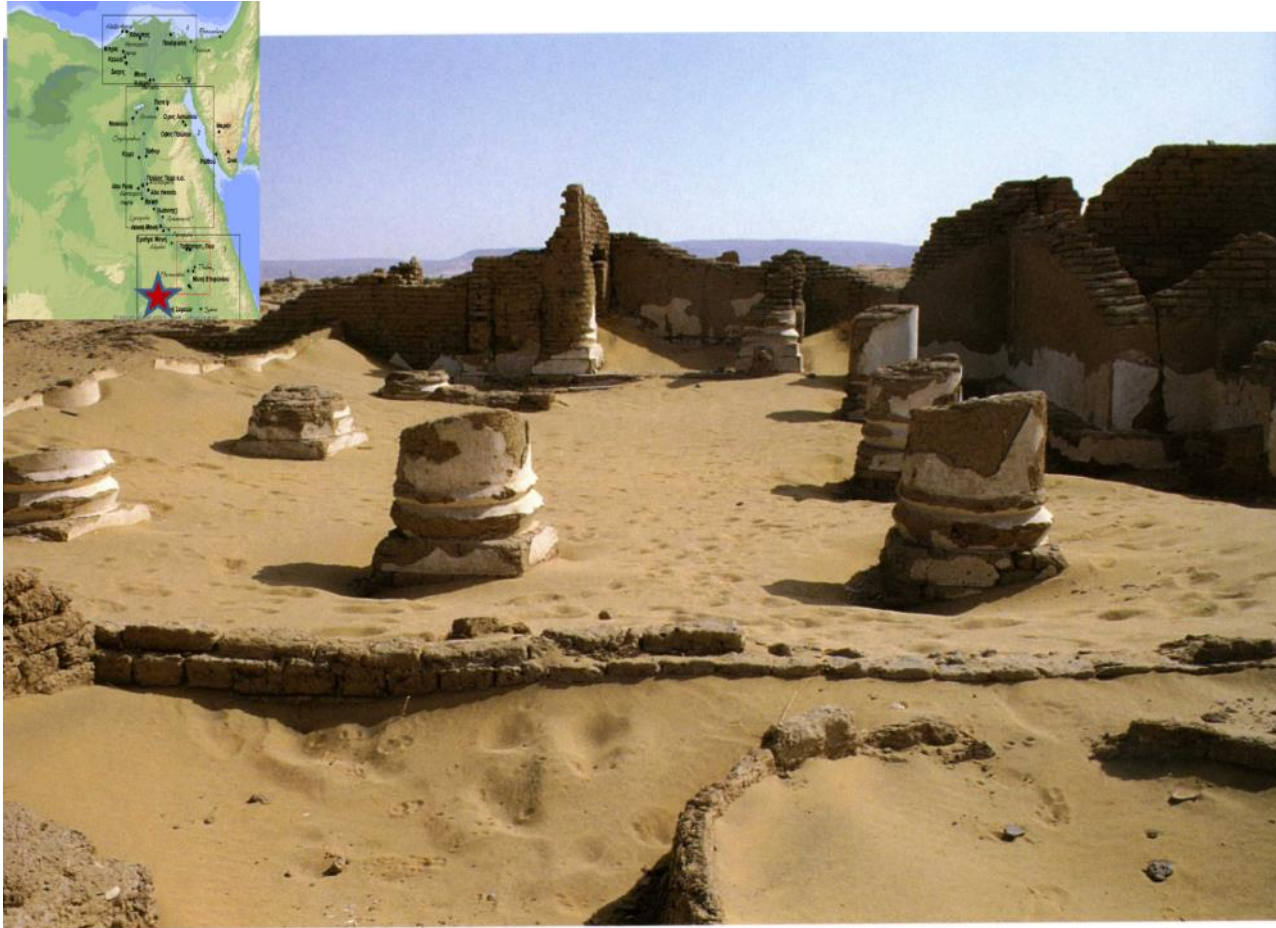
Μονή Αγ. Συμεών

Εικόνα 28: Μονή Αγίου Συμεών στην Άνω Αίγυπτο κοντά στη Συήνη (σημ. Assuan). Ιδρύθηκε περί τον 7^ο αι. και εγκαταλείφθηκε τον 13^ο.

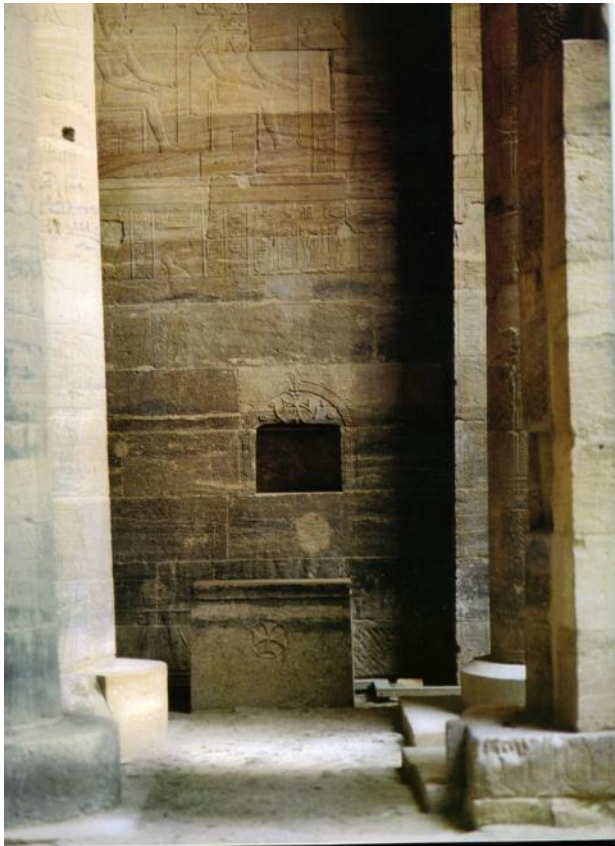
Κεντρική Βασιλική

Εικόνα 29: Ερείπια της κεντρικής Βασιλικής

Ναός της Ίσιδας

Εικόνα 30: Νήσος Φίλαι στο νοτιώτατο άκρο της Αιγύπτου. Ναός της Ίσιδας που μετατράπηκε σε χριστιανικό (στο κέντρο η κόγχη με τον σταυρό πάνω στις αιγυπτιακές παραστάσεις).

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Δημήτριος Μόσχος 2014. «Ιστορία Αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών. Κοπτική Εκκλησία Α' αρχαία και μέση περίοδος». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/THEOL1/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: Copyright: Google Maps, Πηγή: <http://www.google.gr/maps>

Εικόνες 2,3: Copyrighted

Εικόνα 4 Copyrighted Πηγή: J. Doresse, Les anciens Monastères Coptes de moyenne Égypte (du Gebel-el-Teir à Kôm-Ishgaou) d'après l'Archéologie et l'Hagiographie, Assiout 1951/La Croix-de-Molphey 1967 (ανατ. στο *Neges Ebrix* 3-5, 2000)

Εικόνες 5-16, 19-20, 24-30: Copyrighted, Πηγή: Massimo Capuani, Christian Egypt : coptic art and monuments through two millennia , Massimo Capuani ; (with the contributions of Otto F.A. Meinardus and Marie-Helene Rutschowskaya); emendations and introduction to the English-language edition by Gawdat Gabra Collegeville, Minn : Liturgical Press 2002, passim.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 17, 23: Copyrighted

Εικόνα 18: Copyright: [Creative Commons Attribution-ShareAlike License](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/);
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/75/Hanging_Church10.JPG/320px-Hanging_Church10.JPG Πηγή: wikimedia.org

Εικόνα 21: Copyright: [GNU Free Documentation License](https://www.gnu.org/licenses/old-licenses/gpl-2.0.html), Σύνδεσμος:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:L'abb%C3%A9_M%C3%A9na_et_le_Christ_01.JPG Πηγή: wikimedia.org

Εικόνα 22: Copyrighted, Σύνδεσμος:
http://www.gattours.com/photos/attraction_photo_gallery/post_images/Coptic_Museum_3.jpg Πηγή: <http://www.gattours.com/>

